
SAYISAL INTEGRAL

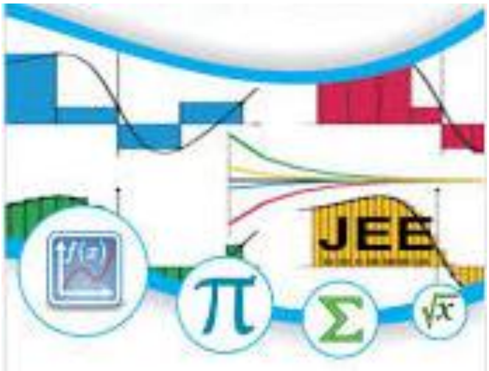

Yıldız Teknik Üniversitesi- Banu Diri

Sayısal Integrasyon Kavramı ve Çeşitleri

$$\int_a^b f(x).dx \approx \text{yaklaşık hesaplama}$$

fikirlerinin bütününe **sayısal integrasyon** denir

Sayısal Analiz dersinde Newton Cotes formüllerine odaklanacağız

$$\int_a^b f(x).dx \approx \int_a^b f_n(x).dx \approx$$

polinom $f_n(x) = a_0+a_1x+a_2x^2+\ldots+a_nx^n$

f_n dediğim şey bir polinom

fonk. polinom cinsinden yazmaya çalışıcam

Polinomu doğru, parabol, kübik bir ifade olarak uydurabiliriz. Bunların her biri de Newton Cotes için bir alt başlıktır

Burda fonksiyonun integralini yaklaşık olarak hesaplıyorum eğer polinomumun derecesi 1 ise bir doğru 2. dereceden ise bir parabol 3. dereceden ise bir kübik geçirmiş oluruz

Sonra ben burdaki fonksiyonu bir polinoma çevirmeye çalışıyorum

integral demek alan demektir

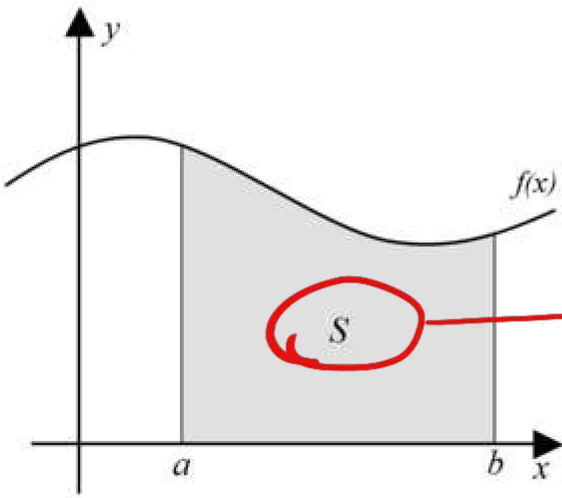

$$I = \int_a^b f(x)\,dx$$

İntegralin sınırları olan a ve b sayıları sabit ve fonksiyon bu aralıkta sürekli ise integralin sonucu da sabit olup, değeri y=f(x) eğrisinin altında ve x=a ile x=b doğruları arasında kalan alana eşittir

fonksiyondan
geçiri-

Burda fo... bir parabol ...yoruz

Sayısal Integral Çeşitleri

Burdan sorumlu değiliz

Doğru Uydurma

$$f_n(x) = a_0+a_1x$$

YAMUK Kuralı
(Trapezoidal Rule)

Trapez kuralı

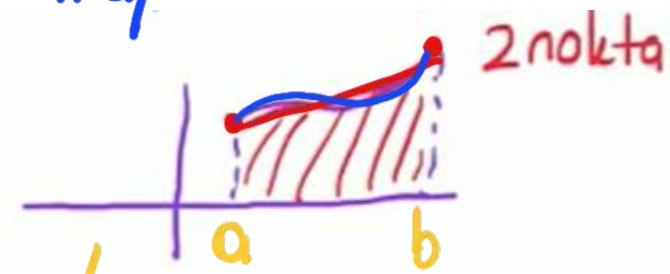

Trapez kuralında 2 nokta var

Parabol Uydurma

$$f_n(x) = a_0+a_1x+a_2x^2$$

Simpson's 1/3 kuralı

parabolün en alt noktasına denk gelir.

Kübik Polinom Uydurma

$$f_n(x) = a_0+a_1x+a_2x^2+a_3x^3$$

Simpson's 3/8 kuralı

3 parçaya bölünür

Sayısal integral çeşitlerinde newton-Cotes formüllerini kullanıyoruz

TRAPEZ (YAMUK) YÖNTEMİ

Bu yöntemde integral **n** sayıda dikdörtgen kullanılarak hesaplanır
N ne kadar büyük ise gerçek değere o kadar yakın sonuç elde edilir

$$I = \sum h_i f_i$$

$f_i \rightarrow f(x_i)$
$h_i \rightarrow$ i. dikdörtgenin genişliği

$h_i = x_{i+1} - x_i$ olarak tanımlanır

Eğer dikdörtgenlerin genişliği sabit olduğundan $\boxed{h = \frac{b-a}{n}}$ olarak yazılır

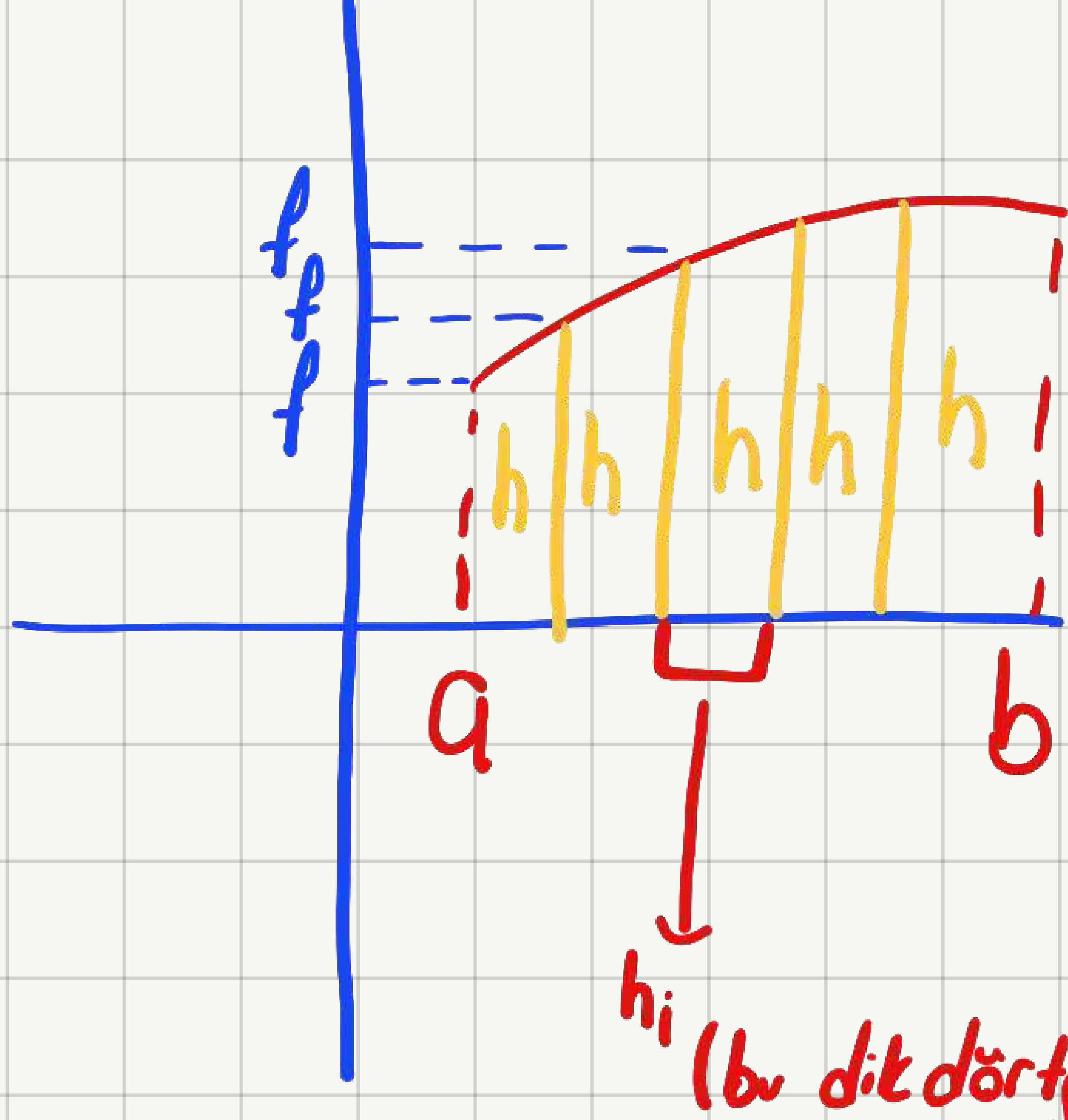

h_i (bu dikdörtgenlerin genişliği h_i deniyor)

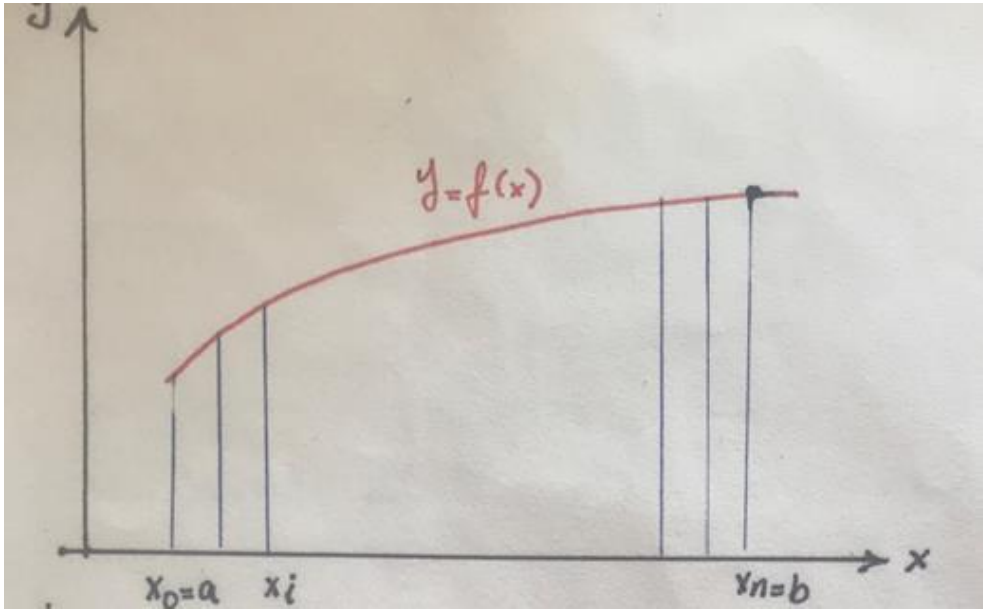

I = $\int_a^b f(x).dx$ integralinin değerini hesaplamak üzere [a, b] kapalı aralığını **n** eşit parçaya ayıralım

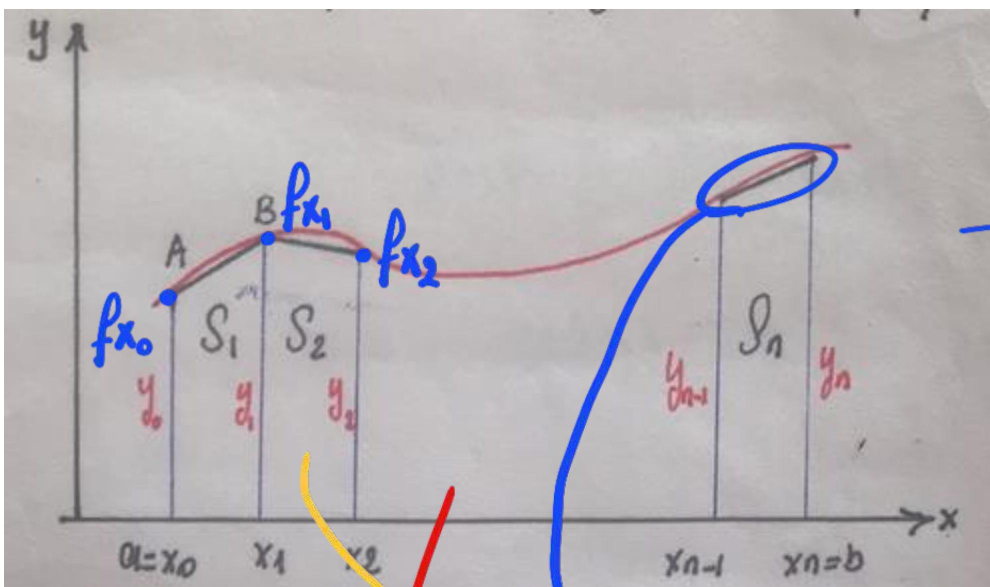

Biz bu kısmının altında kalan alanı hesaplamaya çalışıyoruz

Trapez yöntemi eğeri bir doğruyla

birleştiriyoruz

Bu trapez yöntemi uygulanan alan n eşit parçaya ayrılmıştır n sayısı arttıkça gerçek değere daha fazla yaklaşılır

Bunlar bir yamuktur biz buradaki bütün yamukları topladığımızda integralimizin alanını bulmuş oluruz

Yamuğun alanı $= \frac{a.b}{2}.h$

$$S_1 = \frac{y_1 + y_0}{2} . \underbrace{(x_1 - x_0)}_{h}$$

$$S_2 = \frac{y_2 + y_1}{2} \underbrace{(x_2 - x_1)}_{h}$$

Her bölme noktasından (xi) dik doğrular çıkarak, diklerin f(x) eğrisini kestiği noktaları birer doğru ile birleştirerek **n** tane yamuk elde edebiliriz

x_0ABx_1 dik yamuğunun alanı :

$$S_1 = \tfrac{1}{2}\, h(y_0 + y_1)$$

$$S_2 = \tfrac{1}{2}\, h(y_1 + y_2)$$

$$S_3 = \tfrac{1}{2}\, h(y_2 + y_3)$$

....

$$S_n = \tfrac{1}{2}\, h(y_{n-1} + y_n)$$

Toplam Alan $S = S_1 + S_2 + S_3 + \ldots + S_n$ olacağından

$$S = \tfrac{1}{2}\, h(y_0 + y_1) + \tfrac{1}{2}\, h(y_1 + y_2) + \tfrac{1}{2}\, h(y_2 + y_3) + \ldots + \tfrac{1}{2}\, h(y_{n-1} + y_n)$$

$$S = h/2\, [\, y_0 + 2y_1 + 2y_2 + 2y_3 + \ldots + 2y_{n-1} + y_n]$$

$$S = h\left[\frac{(y_0 + yn)}{2} + y_1 + y_2 + y_3 + \ldots + y_{n-1}\right]$$

trapez

$$S = h\left[\frac{y_0 + y_n}{2} + \sum_{i=1}^{n-1} y_i\right]$$

$a \rightarrow x_0$ $b \rightarrow x_n$ $h = \Delta x = (x_n - x_0)/n$ olarak kabul edersek

$$S = \Delta x\left[\frac{f(x_0) + f(x_n)}{2} + \sum_{k=1}^{n-1} f(x_0 + k\Delta x)\right]$$

$$\int_0^1 \frac{1}{1+\ x^2}\ dx$$

İntegralini n=4 alarak Trapez yöntemi ile hesaplayınız.

$x_0 = 0 \quad x_n = 1 \qquad h = (1 - 0)\ /4 = 0{,}25$

	x	f(x)
x0	0 +0,25	1
x1	0,25 +0,25	0,94118
x2	0,5 +0,25	0,8
x3	0,75 +0,25	0,64
x4	1	0,5

$$S = 0{,}25\left[\frac{1+0{,}5}{2} + \ (0{,}9412 + 0{,}8 + 0{,}64)\right]$$

S = 0,78279 br²

Bu fonksiyon için gerçek integral

$$I = \int_0^1 \frac{1}{1+x^2}\,dx = \tan^{-1} x \Big|_0^1 = \text{arctg}\,(x) \Big|_0^1 = \text{arctg}(1) - \text{arctg}\,(0) = 45^{o}$$

$I = \pi/4 = 0{,}78539$

Hata = |0,78539 – 0,78279| = 0,0026

n=9 alınsaydı   I= 0,78488 olurdu

Hata = |0,78539 – 0,78488| = 0,00051

→ Burda 2. dereceden bir polinom geçiricem

SIMPSON YÖNTEMİ (1/3 kuralı)

$\boxed{f(x) = ax^2 + bx + c}$ şeklinde verilmiş ise

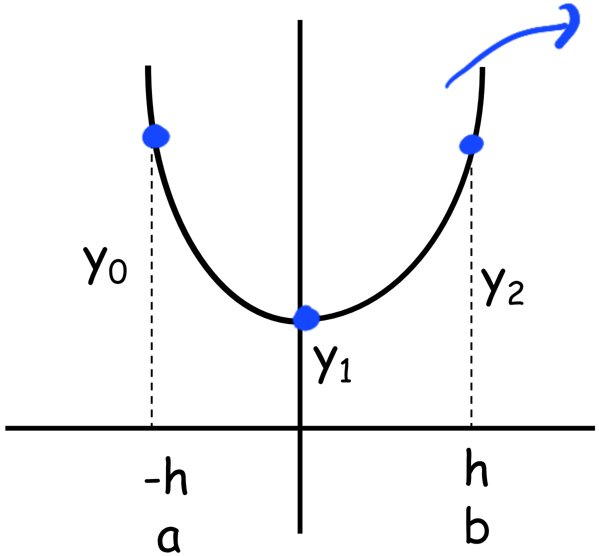

Burda gösterildiği gibi 3 tane nokta geçiricez

$$S = \int_a^b f(ax^2 + bx + c)dx$$

Analitik olarak incelersek

$$S = a\frac{x^3}{3} + b\frac{x^2}{2} + cx \Big|_{-h}^{h} = a\frac{h^3}{3} + b\frac{h^2}{2} + ch - [-a\frac{h^3}{3} + b\frac{h^2}{2} - ch]$$

$$S = \frac{2}{3}ah^3 + 2ch = \frac{h}{3}(2ah^2 + 6c)$$

Trapez yönteminde doğru geçirmiştik burda parabol geçircez

Benim fonk. şu şekilde $\rightarrow ax^2+bx+c$

Denklemin katsayıları bilinmediğinden S eşitliğini y_0, y_1, y_2 cinsinden bulalım

$x = -h$	için	$f(x) = y_0 = ah^2 - bh + c$
$x = 0$	için	$f(x) = y_1 = c$
$x = h$	için	$f(x) = y_2 = ah^2 + bh + c$

$$y_0 + y_2 = ah^2 - bh + c + ah^2 + bh + c = 2ah^2 + 2c$$

$c = y_1$ olduğundan:

$$2ah^2 + 2y_1 = y_0 + y_2$$
$$2ah^2 = y_0 - 2y_1 + y_2$$

$$S = h/3\,(y_0 - 2y_1 + y_2 + 6y_1)$$

$$S = h/3\,(y_0 + 4y_1 + y_2)$$

$$S = h/3\,(2ah^2 + 6c)$$

ilk slaytta δ'i böyle hesaplamıştık burdaki $2ah^2$ yerine bulduğumuz ifadeyi koyarsak

$$\delta = \frac{h}{3}\left(y_0 - 2y_1 + y_2 + 6y_1\right)$$

$$\delta = \frac{h}{3}\left(y_0 + 4y_1 + y_2\right)$$

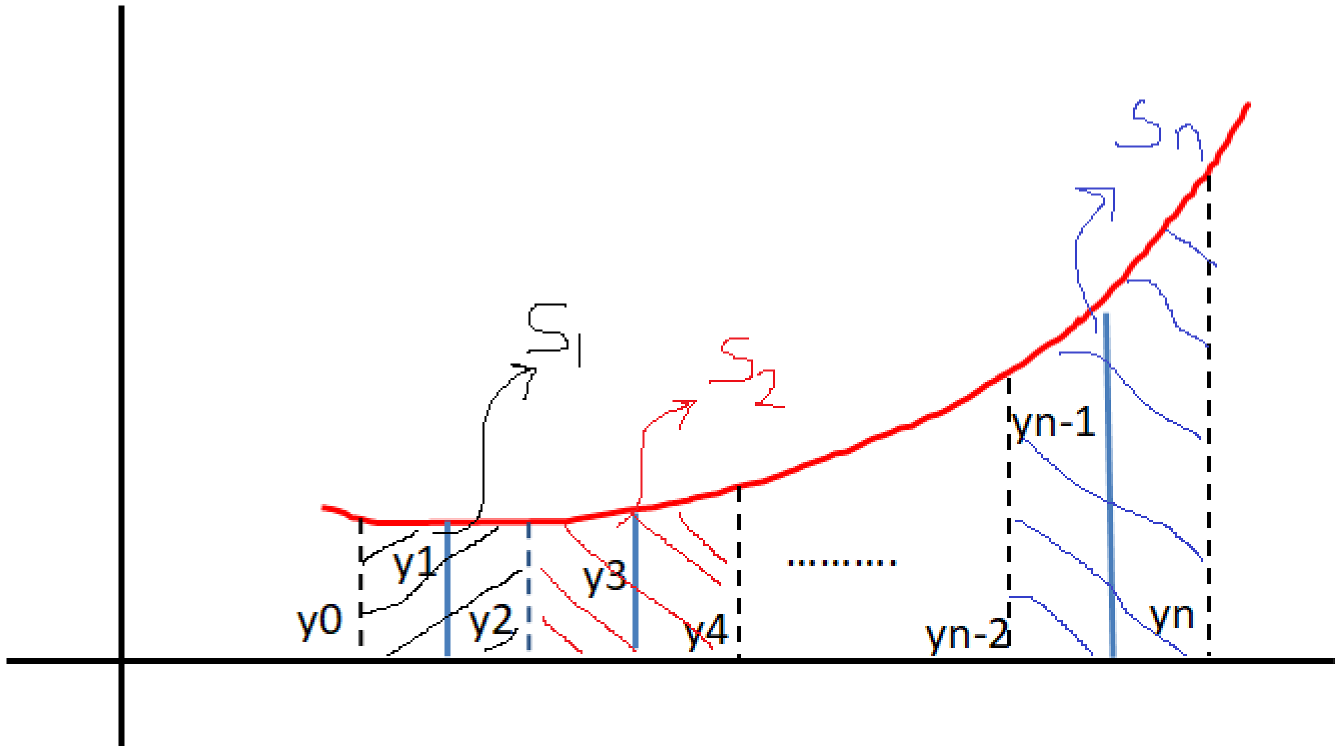

$S_1 = h/3\ (y_0 + 4y_1 + y_2)$
$S_2 = h/3\ (y_2 + 4y_3 + y_4)$
……………………………………
$S_n = h/3\ (y_{2n-2} + 4y_{2n-1} + y_{2n})$

$S = \Sigma\ S_i$ toplamı hesaplanacak integralin değeridir

!!!!! Simpson yönteminde çubuklar ikişer ikişer alındığından aralık sayısı **ÇİFT** olmalıdır

Simpson formülünde $h = (x_n - x_0) / n$ alınarak

$S_1 = h/3\,(y_0 + 4y_1 + y_2)$
$S_2 = h/3\,(y_2 + 4y_3 + y_4)$
……………………………………
$S_n = h/3\,(y_{2n-2} + 4y_{2n-1} + y_{2n})$

$S = \Sigma\, Si = h/3\,(y_0 + 4y_1 + 2y_2 + 4y_3 + 2y_4 + \ldots + 2y_{2n-2} + 4y_{2n-1} + y_{2n})$

$$S = \frac{h}{3}\left[f(x_0) + f(x_n) + 4\sum_{k=1,3,5}^{n-1} f(x_0 + k * h) + 2\sum_{i=2,4,6}^{n-2} f(x_0 + i * h)\right]$$

$y = x^3$ eğrisinin x=-1, x=2 ve Ox ekseni ile sınırlı bölgenin alanı nedir?

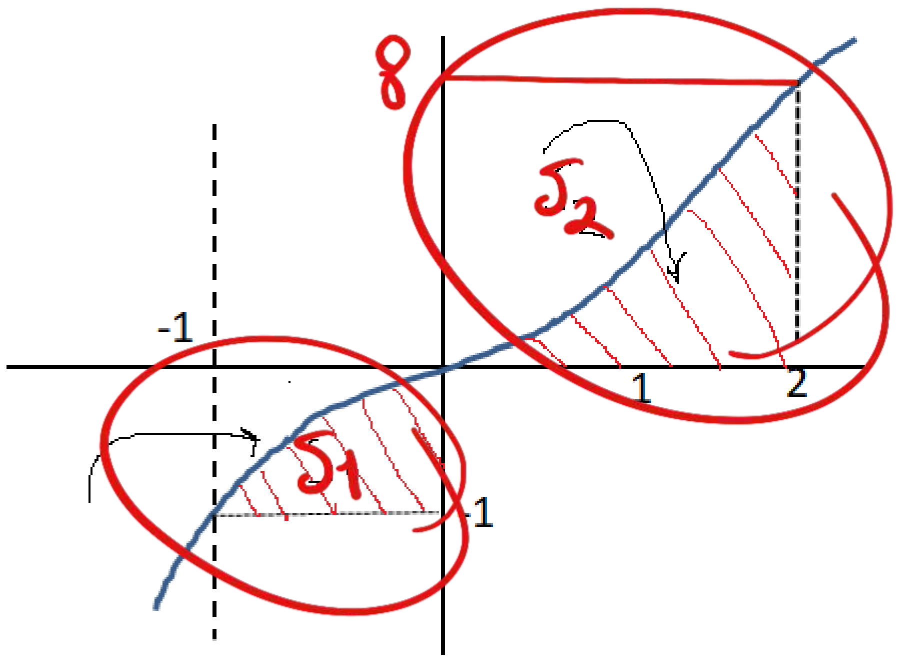

$$S_1 = -\int_{-1}^{0} x^3\,dx$$

n=4 h=0,25

	x	f(x)
x0	-1	1
x1	-0,75	0,4218
x2	-0,5	0,125
x3	-0,25	0,0156
x4	0	0

S_1 = 0,25/3 [(1 + 0) + 2*(0,125) + 4*(0,4218 + 0,0156)] = 0,2499

$$S_2 = \int_{0}^{2} x^3\,dx$$

n=4 h=0,5

	x	f(x)
x0	0	0
x1	0,5	0,125
x2	1	1
x3	1,5	3,375
x4	2	8

S = 4 + 0,2499 = 4,25 br^2

S_2 = 0,5/3 [(0 + 8) + 2*1 + 4*(0,125 + 3,375)] = 4

f(x) = $(x^2 - 1)(x + 2)$ eğrisinin altında ve Ox ekseninin üstünde kalan bölgenin alanını bulunuz n=4 alarak bulunuz.

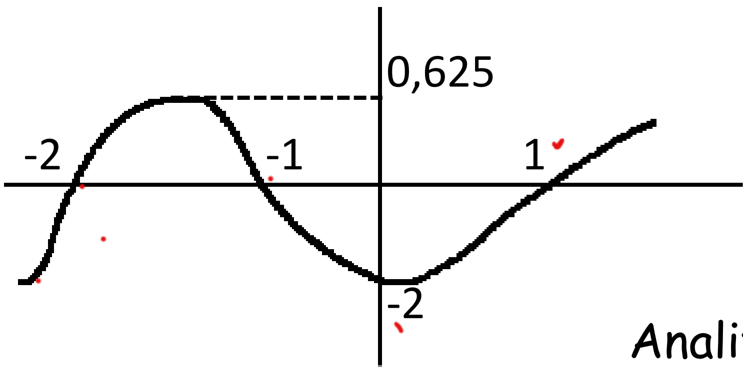

Analitik çözüm

$$I = \int_{-2}^{-1} (x^3 + 2x^2 - x - 2)\,dx$$

$$I = \tfrac{1}{4}x^4 + 2/3\,x^3 - \tfrac{1}{2}x^2 - 2x \Big|_{-2}^{-1} = 0{,}41 \text{ br}^2$$

Trapez Yöntemi ile çözüm

$$S_T = \int_{-2}^{1} (x^2 - 1)\,(x+2)\,dx$$

n=4 h=(-1-(-2))/4 = 0,25

	x	f(x)
x0	-2	0
x1	-1,75	0,5156
x2	-1,50	0,625
x3	-1,25	0,4218
x4	-1	0

$$S_T = h\left[\frac{y_0+y_n}{2} + \sum_{i=1}^{n-1} y_i\right]$$

$$S_T = 0{,}25\left[\frac{0+0}{2} + (0{,}5156 + 0{,}625 + 0{,}4218)\right]$$

$S = 0{,}391\ br^2$

Hata = $|0{,}41 - 0{,}391| = 0{,}019\ br^2$

Simpson Yöntemi ile çözüm

$$S_T = \int_{-2}^{1} (x^2 - 1)\,(x + 2)dx$$

n=4 h=(-1-(-2))/4 = 0,25

	x	f(x)
x0	-2	0
x1	-1,75	0,5156
x2	-1,50	0,625
x3	-1,25	0,4218
x4	-1	0

$$S_s = \frac{h}{3}\left[f(x_0) + f(x_n) + 4\sum_{k=1,3,5}^{n-1} f(x_0 + k*h) + 2\sum_{i=2,4,6}^{n-2} f(x_0 + i*h)\right]$$

Ss = 0,25/3 [(0 + 0) + 2*0,625 + 4*(0,4218 + 0,0156)] = 0,4166 br^2

Simpson's 3/8 kuralı

$$\int_a^b f(x)\,dx \cong \int_a^b f_3(x)\,dx$$

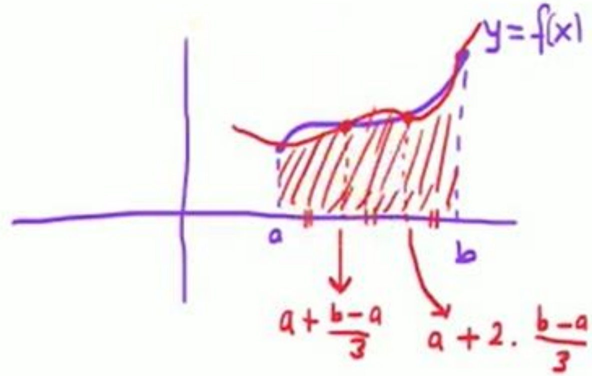

$$\int_a^b f(x)\,dx \cong \int_a^b f_3(x)\,dx = \boxed{(b-a)\,.\,\frac{f(a)+3.f(x_1)+3.f(x_2)+f(b)}{8}}$$

$n=1$ için

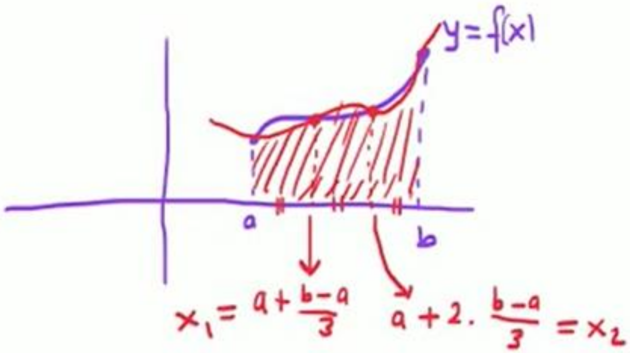

$n=2$ için $$\int_a^{\frac{a+b}{2}} f(x)\,dx + \int_{\frac{a+b}{2}}^{b} f(x)\,dx$$

Ör: $\int_0^6 \frac{1}{1+x^4}\,dx$ ile verilen integralin sayısal çözümünü Simpson $\frac{3}{8}$ kuralı ile $n=1$ ve $n=2$ için yapınız.

$n=1 \Rightarrow \int_0^6 \frac{1}{1+x^4}\,dx \cong (\overset{6}{b}-\overset{0}{a}) \cdot \frac{f(\overset{0}{a})+3f(\overset{2}{x_1})+3f(\overset{4}{x_2})+f(\overset{6}{b})}{8}$

$\frac{6-0}{3}=2$

$x_1 = 0+2=2$

$x_2 = 0+2.2=4$

$\cong 6 \cdot \frac{1+3.(1/17)+3.(1/257)+\frac{1}{1297}}{8}$

$\cong 0,8917$

$$n=2 \Rightarrow \int_0^3 \frac{1}{1+x^4}\,dx + \int_3^6 \frac{1}{1+x^4}\,dx \qquad \frac{6-3}{3}=1$$

$$\frac{3-0}{3}=1$$

$$3\cdot\frac{f(0)+3\cdot f(1)+3f(2)+f(3)}{8} + 3\cdot\frac{f(3)+3f(4)+3\cdot f(5)+f(6)}{8}$$

$$= 3\cdot\frac{1+3\cdot\left(\frac{1}{2}\right)+3\cdot\left(\frac{1}{17}\right)+\frac{1}{82}}{8} + 3\cdot\frac{\frac{1}{82}+3\cdot\frac{1}{257}+3\cdot\frac{1}{626}+\frac{1}{1297}}{8}$$

$$1{,}0082 \qquad\qquad 0{,}0110$$

$$\cong 1{,}0192$$

İki Katlı Integralin Sayısal Çözümü

I = $\int_2^3 \int_x^{2x^3} (x^2 + y)\,dy\,dx$

I = $\int_2^3 g(x)\,dx$ n=4

h = (b-a)/n = (3-2)/4 = 0,25

	x	g(x)
x0	2	g0
x1	2,25	g1
x2	2,5	g2
x3	2,75	g3
x4	3	g4

1.Adım

x_0=2 için

I = $\int_2^{16} ({x_o}^2 + y)\,dy$ h = (16-2)/4 = 3,5

	y	f(y)
y0	2	6
y1	5,5	9,5
y2	9	13
y3	12,5	16,5
y4	16	20

g_0 = 3,5/3 [(6 + 20) + 2*13 + 4*(9,5 + 16,5)] = 182

2.Adım

x_1=2,25 için

I = $\int_{2,25}^{22,78} (x_1{}^2 + y)dy$ h = (22,78-2,25)/4 = 5,13

g_1 = 5,13/3 [(7,31 + 27,76) + 2*17,57 + 4*(12,44 + 22,7)]

g_1 = 360,417

	y	f(y)
y0	2,25	7,31
y1	7,38	12,44
y2	12,51	17,57
y3	17,64	22,7
y4	22,77	27,76

3.Adım

x_2=2,5 için

I = $\int_{2,5}^{31,25} (x_2{}^2 + y)dy$ h = (31,25-2,5)/4 = 7,19

g_2 = 7,19/3 [(8,75 + 37,51) + 2*23,13 + 4*(15,94 + 30,32)]

g_2 = 665,22

	y	f(y)
y0	2,5	8,75
y1	9,69	15,94
y2	16,88	23,13
y3	24,07	30,32
y4	31,26	37,51

4.Adım
x_3=2,75 için

I = $\int_{2,75}^{41,59} (x_3{}^2 + y)dy$ h = (41,59-2,75)/4 = 9,71

	y	f(y)
y0	2,75	10,31
y1	12,46	20,02
y2	22,17	29,73
y3	31,88	39,44
y4	41,59	49,15

g_3 = 9,71/3 [(10,31 + 49,15) + 2*29,73 + 4*(20,02 + 39,44)]
g_3 = 1154,7

5.Adım
x_4=3 için

I = $\int_{3}^{54} (x_4{}^2 + y)dy$ h = (54-3)/4 = 12,75

	y	f(y)
y0	3	12
y1	15,75	24,75
y2	28,5	37,5
y3	41,25	50,35
y4	54	63

g_4 = 12,75/3 [(12 + 63) + 2*37,5 + 4*(24,75 + 50,35)]
g_4 = 1912,5

$Ss = h/3\ [\ g_0 + g_4 + + 4*(g_1 + g_3) + 2*g_2]$

$Ss = 0{,}25/3\ [182 + 1912{,}5 + 4*(360{,}417 + 1154{,}7) + 2*665{,}22] = 790{,}451$

$S_{analitik} = 790{,}55$
$Ss = 790{,}451$

Hata = $|790{,}451 - 790{,}55| = 0{,}099$